FELJEGYZÉSEK A **PRINT ÉS AZ ELEKTRONIKUS KIADVÁNYOK** KÖZÖS TÖRTÉNETÉNEK KONFLIKTUSAIRÓL

KEREKES PÁL

KÖNYV SOKK

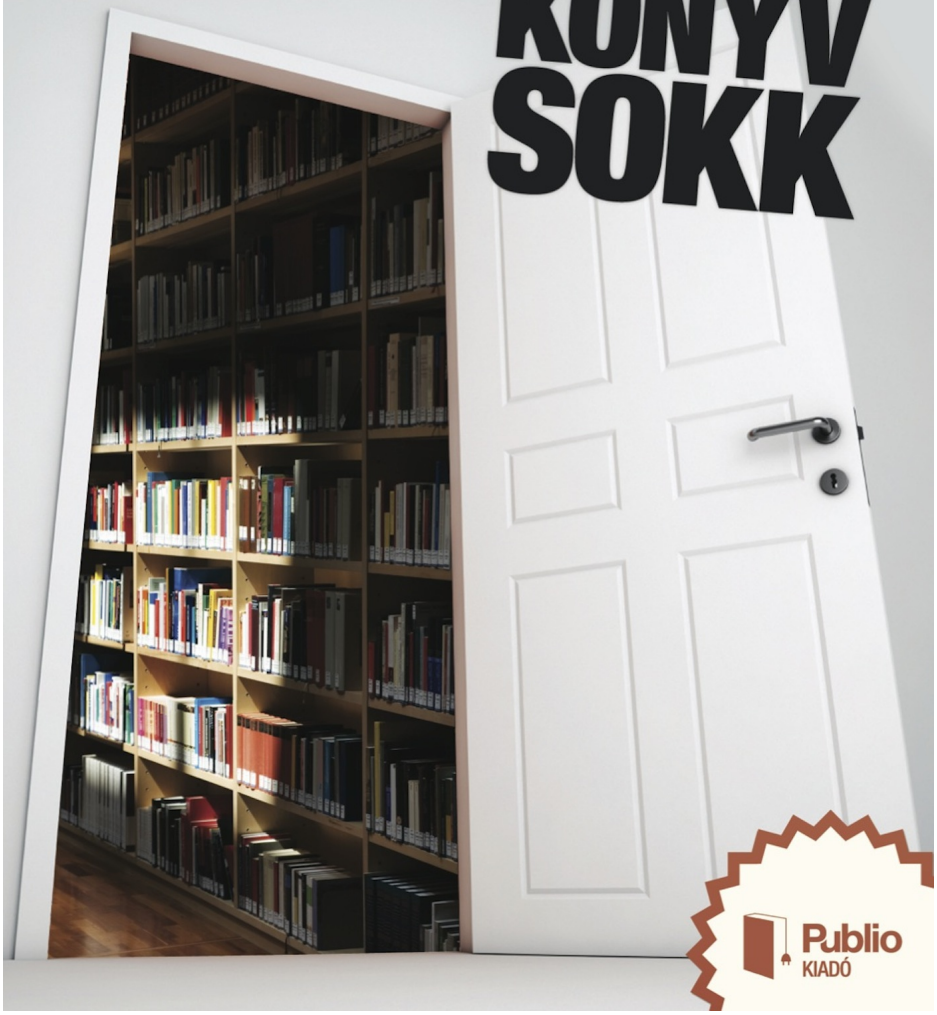

Publio KIADÓ

Könyvsokk

Feljegyzések a print és az elektronikus kiadványok közös történetének konfliktusairól

Kerekes Pál

Publio Kiadó

2012

Minden jog fenntartva!

Grafika: Kárpáti Zsófia

Idézetek könyvklasszikusoktól

Kner Imre:

„…a könyvnyomtatás mindig hatalmas tényezője volt az emberi kultúra fejlődésnek, s azt nemcsak szolgálta, de alakította is. A könyvnyomtatás mindig hatása alatt állott kora összes műszaki és gazdasági, társadalmi és szellemi irányzatainak.

Nekünk elsősorban a jövő a fontos, a tradíció nem öncél előttünk. Nem akarunk belecsontosodni elért életformákba, nem akarunk a rohanva növő és fejlődő élet elé gátakat emelni… Mi a folytonosságot akarjuk. Azt akarjuk, hogy a múltban megszerzett erők ne vesszenek el, hanem szárnyat adjanak a mának, és segítsenek meghódítani a jövőt.

Fitz József:

A könyv fejlődése mindig tükre, naplója volt az emberiség fejlődésének; ami találmányt a korok felvetettek, ami természeti erőt az ember irányítani tanult, a könyv igyekezett a maga céljára hasznosítani. Ki tudja, milyen találmányokkal jön a jövő s milyen lesz a jövő könyve? Csak annyi bizonyos, hogy akkor is az ezerarcú élet, az emberiség haladásának tükre lesz.

A könyv összeköt az e-book is

Új olvasási pont! A Duna-parti lépcsők hiába várnak

Friscóban divatba jön az olvasás? Új helyszíneket keresnek a könyvek forgatására, kézben tartására. Miért is ne jöhetnének számításba a pubok? A legjobb hely az ablaknál van, de a pult sem rossz. A söntéseket már aszerint is osztályozza egy web-lap, hogy ténylegesen könyvbarát vagy sem.

Miért is ne? Néhány kávézóban látom, hogy ki vannak téve az újságok. Oda se szagolnak. Mindenki a wi-fi után kutat, aztán hajrá a web.

De talán a könyvolvasás - ha közösségi térben történik – visszahoz valamit a lapozgatás, betűnézegetés romantikájából.

Próbálom felidézni, hol lehetett még – iskolán, könyvtáron, más tudás-intézményen kívül – zavartalanul olvasni. Persze nem a vonatra, pályaudvarokra gondolok, ott a könyv csak járulékos szereplő.

Jellegzetes hely volt például a Duna-part lépcsője. Ma ezt el sem lehet képzelni, a dübörgő autó-áradat miatt. A lépcsőkhöz lejutni eleve lehetetlen, de minek is, a víz szemetet sodor, a bűztől levegőt sem lehet venni. De nem így volt ez még a hatvanas-hetvenes években. A mellékelt kép ugyan még az 1931-es esztendőkben készült, de pont ugyanez a nyugalom fogadta az arra vetődőket néhány évtized múlva. Nem csak üldögélni jártak a Szabadság-híd tövébe az emberek, hanem olvasni, tanulni is. Meg persze társaságban lenni, ezt ne tagadjuk. De a fő ok a jelenlétre, vagy az

ürügy a hűsülésre, elernyedésre, mindenképp a könyv volt.

Ugyanilyen híres hely volt a Nemzeti Múzeum lépcsője. A puszta kövön ülve lehetett lapozgatni, nézelődni. Persze nem egyedül, más fiatalokkal. Gimisekkel, egyetemistákkal. Nem emlékszem, hogy beszélgettünk. Ady, József Attila volt a menő, merengett az ember a Latinovics verses előadásokról, vagy az Egyetemi Színpad Mensáros estjéről. Fura, de senki sem ült a Múzeumkert piros fapadjain, azokra a bútorokra nagyritkán idősek ereszkedtek. Pedig kényelmesebb lett volna, mint a lépcső. De a csapat egyben volt, a grádicsokon gubbasztott.

Visszatérve a bárok, presszók könyves légköréhez: jó dolog, hogy a nagyobb könyvtárak kávémérést üzemeltetnek, kell a felfrissülés, kellemetesség a szellemi táplálékhoz. Minap az OSZK-ban járva, láttam, ott is alkalmazkodtak a trendhez, teázót nyitottak a bejárat mellett. Mi több, a díszes kapu oszlopai alatt is voltak asztalok, ki lehet ülni a csendeske helyre.

A könyv összeköt; az e-book is

alós kérdés: mi is az e-könyv, és a hozzá

tartozó olvasó eszköz? Mit jelent a virtuális tartalom a könyvtárak számára? Hogyan reagál a kereskedelem? Az e-könyv e-könyváruházakba kerül, vagy e-vegyesboltba? Ott a példa, az Amazon. Biblio-vállalkozásnak indult, mára a hűtőszekrénytől a papucsig mindent árulnak, mellette – még – könyvet is. Magyar példa a Bookline, napjainkra már Shoplineként egzisztál. Az e-bookot – mint megszoktuk – egyedi kötetként sorozzuk be a virtuális könyvespolcunkra, vagy egyes globális nagyvállalatok műsorfolyamának részeként kezeljük majd? A betű világa, szellemi és formai gazdasága szimpla e-mesterkedéssé válik? Könyvvásárlás élménye helyett a gépre küldik az olvasót, ahol digi-csomagokat értékesítenek majd web-boltok ügyfél-producerei? Kérdések, amelyekre válaszokat keresünk.

Érdemes visszanyúlni a komputer históriába. A történések sok mindent megmagyaráznak.

A személyi informatikát szokásosan három korszakra osztjuk.

Kezdődött minden a hardverrel, magának az asztali számítógépnek a megalkotásával. Aki még emlékezik: Commodore 64, Amiga, majd az IBM gépek.

Ezt követte a második etap, a szoftverkorszak. Jöttek az operációs rendszerek, elsősorban a Windows-ok, majd az alkalmazások: írásprogram, táblázatkezelő, prezi, rajzoló-szerkesztő kreativitások.

Végül a jelenlegi periódus: nagyjából húsz évvel ezelőtt kezdődött, akkor kapcsolódtunk rá a világhálóra. Ma annak a teljesítményét is nagyra értékeljük, aki – bár nem talált fel sem új gépet, sem új programot – a globális net közönsége számára sok, fontos, megbízható és jól elrendezett adatot tud szolgáltatni.

Van negyedik ciklus is. Ez a közösségi hálózatok kiépülésének fázisa, gyakran a Web 2.0 összefoglaló névvel írják le. A

számítógép bevonul a privát területre, átveszi az ellenőrzést a legszemélyesebb elfoglaltságok fölött is. Az ismerkedés, üzenetváltás, baráti és rokoni kapcsolattartás egy klikkel intézhető. A futtatható emocionális projektek korában nem meglepetés, hogy egy kulturális alaptevékenység, egy érzelmi és értelmi ősélmény, az olvasás is az elektronika hatása alá került.

Ez a formula az e-book, hazai ízzel finomítva: az e-könyv. Olvasni mindenki tud, számítógépet kezelni is majd mindenki. Miért idegenkednek mégis annyian a digitális írásművektől? Az e-olvasás néhány éves története rávilágított: igaz ugyan, hogy semmi egyebet nem kell csinálni, mint sorról sorra követni a szöveget az e-könyvben is, mégsem ilyen egyszerű a folyamat. Már ott kezdődik: miért vegyen valaki e-könyvet, mikor a nyomtatott is megteszi, használata kényelmes és egyszerű? Miért lapozgassak elektronikusan, mikor semmi fáradtságba nem kerül kézzel ugyanezt tenni? Még senki nem halt bele az erőfeszítésbe, ha egy könyvet tartott a kezében.

További nehézség: a könyv nemcsak tárgy, hanem érzelmi darab, személyes érték is. Épp egy e-könyves találkozón súgta valaki: a Kincskereső kisködmönt, az első könyvét őrzi, azt oda akarja adni az unokájának is, ahogy a gyereke is azt vette először kézbe. Ugyan a hálátlan utód már elhányta, de ő megmentette és őrzi. Megfér az a Kindle mellett, semmi vész. Sőt, új fejlemény: a Magyar Elektronikus Könyvtárból (MEK) rovásírással is letöltheti.

Az e-könyv történelem szemünk előtt formálódik…

e-könyv helyett e-könyvtáros? Egy

felmérés tanulságai

salános, új fejezetéhez érkezik az e-könyv kiadók és könyvtárosok vitája. Itthon is, nemkülönben a nagy e-book országokban. A néha nagyon durva hangú diskurzus lényege az: a kiadók nem szívesen adnak e-könyvet a könyvtáraknak, mert úgy vélik, a bibliotékába nem olvasni járnak az emberek, hanem presszózni. Arat a vendéglátás, szinte be sem lépnek az olvasótérbe a látogatók. Kávé közben lazán elemelik a kínált e-könyveket, mi több, rögtön tovább is küldik a barátoknak, könyvkalóz-haveroknak. Ez a kissé leegyszerűsített kép oly mértékben bevéződött a kiadók menedzsereinek fejébe, hogy sem a józan irodalombarátok, sem a szerzők nem tudták megváltoztatni ezt az imidzset. A könyvtárosokra oda sem figyeltek.

Az amerikai könyvtárosok szakegyesülete (ALA) finanszírozásában készült végre egy kutatás, ez komolyan vehető minden érintett fél részéről. Ebből feketén-fehéren kiderül, hogy dehogy. Azaz a könyv nem olyan, hogy csak lopva jó. Az olvasó vesz is, kölcsönöz is. Lássuk a számokat: